

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. XIV. Qui justè resilit à sponsalibus, non tenetur solvere expensas, & reficere damna alterius partis; secùs, qui injustè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

cohabitationem, per subarrationem, aut alia signa mutui amoris, quæ solent licite à sponsis sibi mutuo præstari. Hinc si post scientiam invaliditatis sponsalium, sponsi sibi mutuo illa signa exhibeant, censentur de novo contrahere sponsalia; at verò copula carnalis nullibi à jure pro signo sponsalicio agnoscitur, cum sit actus illicitus, sed bene pro signo matrimoniali, ut quod aliàs illicitum esset, fiat licitum, ut supra diximus.

Maneat ergo; quòd, sicut prima sponsalia ordinariè non contrahuntur per copulam; ita semel soluta, aut à principio invalida, nequaquam per eam reviviscant, estò sponsi interius consentiant, nisi alio actu externo illum consensum exprimant. Arque ut reviviscerent aliquando, juxta Sanchium supra; non tamen, (ut bene ibi notavit hic Auctor) si sponsi ignorent priora sponsalia esse nulla, vel per eum actum ratificari, vel habuerint positivum dissentium. Ultimum patet ex alibi dictis de promissione externa, absque animo promittendi, aut se obligandi. Vide Conclus. 5. præc. Sect.

Primum & 2. probatur: quia ubi est illa ignorantia vel error, nullus consensus retineri potest; nihil enim volitum, quin præcognitum. Hinc Ulpianus lib. 2. de omnibus Tribunalibus, & refertur leg. 15. de Jurisd. Si per errorem alius pro alio Prætor fuerit aditus, nihil valebit, quod actum est: nec enim ferendus est, qui dicat, consensisse eos in Præsidem; cum ut Julianus scribit, non consentiant, qui errant; quid enim tam contrarium consensui est, quàm error, qui imperitiam detegit?

Sanè ut Professio invalida firmetur per actus, tacitam Professionem inducentes, exigitur, ut profitens nòrit priorem Professionem fuisse nullam, & velit iis actibus eam ratificare, ac si denuò profiteretur. Consimiliter, si quis invalidè Religionem vovent, & postmodum ex ignorantia ratificet, non manet obligatus; sed oportet, ut velit ratificare, habità notitià nullitatis prioris voti.

Item; si quis dubio motus, an votum à se emissum fuerit validum, & ob id denuò vovent, non tenebitur ad votum, ubi sciverit prius votum fuisse nullum, nisi constet, voluisse se obligare, prius votum irritum fuisset, quia ea ratificatio fuit ex errore; nec censendum est habere absolutum votendi animum, sed ex suppositione falsa valoris prioris voti. Ergo similiter ad ratificandum priora sponsalia invalida, erit necessaria scientia nullitatis illorum, & animus ea ratificandi.

Restat ultima difficultas hujus Sectionis; videlicet, an ille, qui resilit à sponsalibus, justè, sive injustè, teneatur alteri parti solvere expensas, ratione illius contractus factas, & reficere damna? Respondeo:

CONCLUSIO XIV.

Qui justè resilit à sponsalibus, non tenetur solvere expensas, & reficere damna alterius partis; sed cùs, qui injustè.

Hæc Conclusio finem imponet præsentis Sectioni; ut autem ejus veritas omnibus palàm fiat: Suppono ante probationem; haud rarè contingere, ut post celebrata sponsalia, partes faciant aliquas expensas in ordine ad futurum Matrimonium, putà, ad præparandam consuetam solemnitate & pompam, ad impetrandam dispensationem, quando opus est pro aliquo impedimento intercedente, & similia. Fieri quoque posset, ut nisi ad effectum perducatur Matrimonium promissum, aliquid aliud damnum sequatur alteri parti, sive in fama, sive in aliis bonis externis. Hoc supposito.

Probatur prima pars Conclusionis; quia hinc non tenetur ratione rei acceptæ, nec injustæ acceptionis, nec ratione contractus. Non ratione rei acceptæ; quia nullam rem alterius apud se retinet; nec ratione injustæ acceptionis; quia pars resiliens utitur jure suo; ergo alteri parti nullam facit injuriam, juxta Reg. juris 55. ff. de Reg. Juris: Nullus videtur dolo agere, qui jure suo utitur. Ergo non tenebitur expensas refundere, aut damna refarcire, quasi dolo fecerit, id est, ex injusta acceptione.

Neque etiam tenetur ratione contractus; quia nuppiam cautum est in jure, resilientem justè à sponsalibus, teneri expensas refundere, aut damna refarcire. Quin potius ex natura hujus contractus oppositum deducitur; hæc quippe natura talis est, ut possit alterutra pars ex justa causa, occurrente in altera parte, resiliere; & ut possit se transferre ad perfectiorem statum: quare si interim alia pars fecerit expensas, aut aliis damnis se exposuerit, sibi imputet; præsertim cum sit æqualis utriusque partis conditio: nam utraque pars poterat ex justa causa, vel studio perfectioris status, resiliere absque onere reficiendi expensas & damna.

Ex quo facilè respondetur ad fundamentum oppositæ sententiæ, quod desumitur ex leg. Si pecuniam, 5. ff. de Conditione causà datà, ubi dicit textus, dantem pecunias alicui, ut iret Capuam, altero nondum profecto, posse pœnitere & resiliere: Si pecuniam, inquit, idèò acceperis, ut Capuam eas, causà datà.

258.

Sapè post sponsalia sponsi aliquas expensas faciunt.

259.

Justè resiliens non tenetur eas reficere.

260.

Fundamentum oppositæ sententiæ, desumptum ex l. 5 ff. de Conditione.

256. Sponsalia non reviviscunt per copulam.

saltem exi- fientia ignorantis involuntariè. L. x. ff. de Jurisd.

257. Ad resp. casibus Professorem requiritur scientia nullitatis.

deinde parato tibi ad proficiendum, conditio temporis vel valetudinis impedimento fuerit, quò minus proficisceris, an condici possit videndum; & cum per se non steterit, potest dici, repetitionem cessare: sed cum liceat poenitere ei, qui dedit, procul dubio repetetur id, quod datum est &c. Subdit tamen post pauca textus: Ita tamen, ut indemnis tibi præstetur ejus, quod expendisti; ut si fecisti sumptus necessarios ad proficiendum.

Quàmvis ergo natura contractus sponsaliti talis sit, ut pars possit resilire ex justa causa occurrente; servando tamen alteram partem indemnem; non enim est justum, ut hæc pars, quæ commodum non reportat, sentiat damnum; sed ut resiliens, qui commodum reportat, sentiat damnum, juxta Reg.

Reg. 55. de Jur. 55. de Reg. Juris in 6. Qui sentit onus, sentire debet commodum, & e contra. Hinc Justinianus leg. un. §. Pro secundo in fine, Cod. de Caducis toll. Non enim ferendus est, inquit, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum contemnit.

261. Et verò posse aliquem ratione contractus teneri, licet non ratione rei acceptæ, nec injustæ acceptionis, patet; nam si quis accipiat commodatum in sui utilitatem tantum, tenetur de culpa levissima, secundum Omnes; cum sæpè non adsit culpa venialis, nec injustitia aliqua. Cujus ratio est; quia qui ex maleficio tenetur, solum tenetur ratione injuriæ; itaque obligationem, solum crimen & injuria parit; quando verò tenetur ex contractu, non injustitia, sed natura contractus, efficit, ut teneatur. Ita Auctores oppositæ sententiæ, quam Sanchez lib. 5. disputat. 5. num. 32. in fine vocat probabilem.

262. Respondeo ego: Planè natura contractus efficit, ut teneatur, quando tenetur ex contractu; sed quoniam diversi contractus, diversam habent naturam, probandum foret Auctoribus illis, naturam contractus sponsaliti efficere, ut teneatur, qui justè resilit, expensas & damna alterius partis reficere; hoc autem non satis probant ex illa lege citata: Si pecuniam, quia, ut advertit Sanchez supra num. 33. id est speciale in illo casu; lex enim, quæ posse poenitere consensit, id onus poenitenti imposuit, ut alterum servet indemnem; & meritò quidem, quia in eo casu non est æqua contrahentium conditio; qui enim pecunias dedit potest resilire, accipiens verò minimè, sed potest cogi, ut notat Glossa eà lege: Si pecuniam, verb. Sed cum.

Sanchez. Et ita cum disparem utriusque contrahentis conditionem fecerit, gravavit potentem resilire, servare indemnem alterum, qui à contractu recedere minimè potest. In nostro autem casu æqua est utriusque conditio. Ita Sanchez.

Itaque in nostro casu, potius natura contractus exigit, ut expensæ & damna non reficiantur, quando justè ab eo receditur. Uti etiam in omni alio casu, ratio justitiæ postulare videtur, ut si post conventionem, utraque pars habeat similem libertatem recedendi, & maneat in simili periculo amittendi expensas per recessum alterius, non teneatur illa pars, quæ recedit, reficere expensas alterius. Sed si una solum pars habeat potestatem recedendi, & altera sit expensis obnoxia, tunc illa, dum receditur, tenebitur huic expensas, ejus causâ factas, reficere. Hæc propria parte Conclud.

Transeo ad secundam, cui à Multis contradicitur, contendentibus, etiam illum, qui injustè & absque legitima causa recedit, non teneri reficere expensas, aut damna alterius partis. Ducuntur in hanc sententiam ex illis juribus, in quibus prohibetur, & irrita receditur omnis appositio poenæ in sponsalibus: hæc autem obligatio reficiendi expensas & damna, induceret hanc poenam. Et ratio quoque eadem militat; quia obligatio poenæ minueret libertatem resiliendi, quam libertatem jura non permittunt ex hac parte minui: at pariter obligatio reficiendi expensas & damna, minueret hoc modo libertatem resiliendi: ergo nec est hæc obligatio admittenda.

Sed propter ea non est recedendum à Concluf. quæ suadetur; quia ille, qui injustè resilit à sponsalibus, peccat contra justitiam, & facit injuriam alteri parti; ac proinde non potest dici uti suo jure & libertate; ergo ratione injustæ acceptionis tenetur reficere expensas, & resarcire damna, quibus altera pars gravatur, ob talem injuriam sibi illatam. Neque hæc pars poterat sibi ab hoc detrimento præcavere, ut propterea debeat sibi ipsi imputare jacturam; quia prudenter non debebat prævidere, nec præsumere delictum illius, quod vellet iniquè recedere.

Rogas; an nomine damni, veniat hic intelligendum etiam lucrum cessans, v.g. amissio magnæ dotis, quam sponsus sperabat accipere à sponsa, injustè resiliente, quando æqualem ab alia sponsa non potest invenire? Respondet Aversa q. 8. de Sponsal. sect. 18. §. Dicendum 2. negativè; secus si sponsa fuit causa, ut sponsus deseruerit aliam pinguem dotem, alliciens eum ad suas nuptias, sub promissione similis dotis, & postea eum injustè recusando sit causa, ut non amplius similem inveniat; quia hoc se habet veluti damnum injustè illatum; illud autem merè habet se veluti lucrum cessans, ad quod lucrum minimè Matrimonium dirigitur, nec jus ad illud habetur, nisi Matrimonio jam contracto.

Vel dicito; istud nocumentum, puta amissionem magnæ dotis, à sponsa accipienda,

Reg. 55. de Reg. Juris in 6. L. un. C. de Caducis toll.

261. Potest aliquis ratione solius contractus teneri,

262. Resp. ad fundamentum oppositæ sententiæ.

Sanchez.

1005. non habent... no... 13... 17...

da, esse omnino intrinsecum dissolutioni sponsalium, & ideo pro illa nihil esse restituendum; hoc verò nocumentum, puta amissio dotis, ab alia accipiendæ, est planè extrinsecum, ut patet, & ideo refarciendum; quia independentè ab his sponsalibus habebat jus contrahendi sponsalia cum alia sponsa, à qua sperabat amplam dotem, quâ dote modò caret, propter injustam dissolutionem horum sponsalium: quid ni ergo, qui injustè ea dissolvit, spem illius amplioris dotis, sive lucrum illud cessans teneatur refarcire?

267. Immo nonnulli docent, omne interesse fore restituendum, sive sit damnus emergens, quando quis detrimentum patitur, in rebus, quas habet, vel quæ ipsi debentur; sive lucrum cessans, quando quis impeditur ab aliquo bono consequendo seu à lucro, quod illi non erat debitum. Sic Gloss. licet dubitans, l. Titia. ff. de Verb. oblig. verb. *Matrimonium*, in fine, ubi interrogat, dicens: *Quid autem si pecuniarier interest me, quia femina est dives, quam stipulor in uxorem?* Respondet: *Fortè valet interesse.* Et alia Glossa l. 2. ff. de Sponsal. verb. *Stipulari*, in fine. *Sed cur non agatur ad interesse, si femina dives est, cum sit rei honestæ stipulatio?*

268. Idem tenet, teste Sanchio supra n. 12. Sanchez ad Card. cap. *Gemma*, de Sponsal. n. 3. q. 4. Ipse autem Sanchez adheret priori sententiæ, quæ docet, exigì posse interesse, consistens in damno emergenti; secùs in lucro cessante, quod ex illo ipso Matrimonio provenire debebat. Eamque sententiam vocat multò probabiliorè, lanè intellectam; nempe, quàmvis promissionis pœnæ virtute, interesse damni peti non possit, eò quòd promissio illa, omnino invalida, nullam obligationem pariat; peti tamen potest ratione injustitiæ, à violante fidem admittæ; licet enim ea promissio pœnæ adjecta non esset, teneretur injustus fidei violator, hoc interesse restituere, sicut injustè recedens à quocumque alio contractu: huic autem juri naturali petendi damnus, stipulatio illa pœnalis nihil obesse potest; tantùm enim illa jure redditur irrita, non autem amplius decernitur, ut in pœnam illius amittatur jus exigendi damnus, subsistentem ab injustè resiliente. Hæc Sanchez. Loquitur in casu, quo istud interesse deductum fuit in pactum, quòd pactum sinè dubio licitum est, si interesse istud sinè pacto est debitum ex justitia, ut supponitur.

269. Ex quibus patet solutio ad fundamentum, superiùs adductum pro opposita sententia quæ negat obligationem quidpiam restituendi; Responderetur, inquam, non obesse timorem illum, ortum ex pœna, intrinsecè & ex natura rei annexa sponsalibus: nam etiam timidior redditur recedens à sponsalibus, ob lethalem culpam, quam admittit:

quòd autem teneatur solvere interesse damni, ex natura rei est annexum, sicut omni peccato injustitiæ: jus verò canonicum solum pœnam extrinsecam vetat, id est, quæ præcisè fundatur in conventionè partium; sed non illam, quæ fundatur in natura ipsa justitiæ, etiam seclusâ aliâ conventionè; si tamen hæc pœna vocanda sit, & non potiùs restitutio damni, quam jura universa in omni injustitiæ peccato præscribunt.

Atque hæc magis vera sunt in nostra sententia, quæ admittit, non tantùm appositionem arrharum, sed etiam pœnarum, pro his, qui injustè resiliunt à sponsalibus. Vide dicta Secl. præced. Concl. 11.

Cæterùm, jam dicta de eo, qui injustè resiliit; etiam dicenda videntur de illo, qui suâ culpâ alteri dat causam justè resiliendi, v. g. de sponsa, quæ fornicatur, aut ob alios pravos mores infamiam incurrit; hæc, inquam, tenebitur sponso, justè resilienti, reficere expensas & damna; quia nimirum suâ culpâ dat ei justam causam resiliendi, & velut eum à se expellit, & perindè se habet, ac si ipsa injustè recederet, & sponsalia scinderet. Ita docet Sanchez lib. 5. disp. 5. n. 34. quem sequitur Aversa supra §. *Dicendum tandem*. Rationem assignat Sanchez; quia culpâ suâ dissolvuntur sponsalia, nec liberè alter resiliit, sed coactus, ne honoris jacturam subeat.

Interrogas: an sit eadem obligatio sponsi, si ipse fornicetur? Respondet Sanchez supra neg. dicens: Secùs autem credo, quando vir fornicaretur: non enim teneretur refundere expensas sponsæ resilienti, quia liberè resiliit; nullum enim damnus illi nubens patitur.

At verò Aversa supra contrarium sustinet. Supponendo, inquit, quòd etiam sponsa habeat justam causam recedendi ob fornicationem sponsi, pariter in tali casu teneretur sponsus reficere expensas & damna sponsæ resilienti: quia hæc etiam non merâ suâ sponte, sed veluti impulsâ ab ipso sponso, & justâ causâ sibi ex illius culpa oblatâ, recedit. Debet autem in his casibus reficere expensas & damna ille, qui est in culpa, quando id postulabit altera pars, & non censetur obligationem remittere, nec oportebit in hoc sententiam Judicis expectare. Hæc ille.

Et nonnè, etiam secundùm Sanchium, sponsus fornicans, facit injuriam sponsæ? Cur ergo sponsus quoque non teneatur ad damnus, quòd sequitur ex hac injuria?

Si dixeris; quia actio illa non censetur injuriosa respectu illius damni, quia damnus potest esse grave, injuria autem tantùm est levis; porrò damnus magnum respectu actionis, leviter injuriøs, censetur casuale & fortuitum.

270. *Quid dicendum de sponsa, quæ fornicatur. Teneatur juxta Sanchez. & Aversa.*

271. *An sit eadem ratio sponsi? Negat Sanchez.*

Affirmat Aversa.

272. *Arguitur pro sententia Sanchii.*

Responde-
tur.

Respondeo: quamvis injuria, quam infert sponfus, non fit tanta, quanta est injuria, quam infert sponsa, non inde sequitur, quod simpliciter sit levis, ut alibi diximus contra Sanchium, qui putat eam solum esse peccatum veniale. Et verò, quomodo solum est peccatum veniale, si prævideatur, ex ea fecuturum grave damnum?

273.
An sequatur
ex fornicatione
sponsi
grave damnum.

Dices: non sequitur ex ea grave damnum; quia potest nubere sponso, si velit; & potest id facere sine infamia; ergo damnum, quod sequitur, propriæ voluntati imputandum, & non sponso fornicanti; aut ejus fornicationi. Respondeo: sequitur ex fornicatione sponsi mediâtè; nam fornicatio sponsi tribuit jus dissolvendi sponsalia, ex qua dissolutione sequitur immediatè illud damnum; qui autem est causa causæ, est etiam causati causa. Neque pars innocens poterat sibi ab hoc detrimento præcavere, ut propterea debeat sibi ipsi jacturam imputare, quia prudenter non debebat prævidere, neque præsumere delictum istud, propter quod ipsa posset justè sponsalia rescindere.

Reverà parvus favor fit illi sponsæ, quod possit resilire, si id non possit, nisi cum tanto suo detrimento, ut proinde non parùm minuatur libertas Matrimonii in illa sententia.

274.
Sententia
Auctoris.

Dicerem ergo ego (quidquid sit de injuria, quam nos negavimus Sect. præc. Concl. 16. tam in fornicatione sponsi, quam sponsæ) ex ipsa quasi natura contractus oriri hanc obligationem reficiendi expensas & damna, sicuti superius diximus, ex ipsa natura contractus oriri, ut qui ex justa causa resilit, non teneatur reficere expensas, & damna alterius partis. Quippe talis est natura hujus contractus, ut possit alterutra pars, ex justa causa, occurrente in altera parte, resilire: quare si interim hæc pars, quæ resilit, fecerit aliquas expensas, aut aliis damnis se exposuerit, pars, quæ suâ culpâ dedit ei causam justam resiliendi, sibi imputer, si debeat illas expensas & damna reficere; alioquin, sicut statim dixi, minuitur libertas Matrimonii; quia timore amissionis expensarum quasi cogitur ad contrahendum Matrimonium, quod aliàs non contraheret.

275.
Quid si alius
quis con-

Rogat aliquis, an qui dolose ab initio contraxit sponsalia, animo ea dissolvendi, vel per ingressum Religionis, vel ob aliam ju-

stam causam, quam noverat subesse, teneatur reficere expensas & alia damna? Affirmat Averfa supra §. Dicendum tertio, & sequenti; quoniam, inquit, tuo dolo ei intulit tale damnum.

Pro quo Nota; dolum generaliter sumptum nihil aliud esse, quam executionem solertiæ seu astutiæ dicendo, faciendo, aut omitiendo aliquid, quo rectè, aut non rectè alius decipitur in aliquo, idque sive in damnum illius id fit, sive non. Porro dolum malum definit Labeo leg. 5. §. 1. ff. de Dolo malo, *Esse omnem calliditatem, fallaciam, machinationem ad circumveniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibitam.*

Ubi Gloss. calliditatis nomine intelligit, quando quis mente circumvenit, omitendo exterius, quod facere aut detegere tenebatur; non nomine verò fallaciæ intelligit, quando verbis decipit. Hæc sunt verba Gloss. verb. *Omniem calliditatem: Quæ fit tacendo, & sic in animo.* Et verb. *Fallaciam: Quæ fit in mentiendo, & sic verbo.* Præterea, verb. *Machinationem*, sic ait: *Quæ fit arte verborum.* Denique explicat verbum: *Adhibitam*, dicens: *Contra jus & contra bonos mores.* Breviter dolum malus definitur posset: *perversa executio solertiæ dicendo, faciendo, aut omitendo aliquid, quo alius decipiatur.*

Si ergo Averfa supra per dolum intelligat dolum malum, consentio ipsi; sin autem etiam dolum bonum (ut sic loquar) id est, quando aliquis licitè contrahit cum animo postea resiliendi, de quo alibi egimus, non possum ei subscribere; sed dico, tali casu resilientem ob justam causam, ad nihil teneri alteri parti, estò expensas fecerit, aut aliis damnis se exposuerit; sibi quippe id imputare debet, cum potuerit & deberit prudenter præsumere, quòd fortè pars contraheret cum animo resiliendi, quem non posset pro tunc ei commode indicare. Quando autem sic contraxit contra jus, & contra bonos mores, ipsa natura contractus satis obligat ad reficiendas expensas & damna, sequentia ex tali contractu, seu potius ex rescissione contractus. Atque ex his fit impositus finis huic Sectioni.

Sequitur Sectio tertia, in qua non iam amplius de sponsalibus, quæ via sunt ad Matrimonium; sed de ipso termino seu Matrimonio tractabitur.

